

Sammendrag:

Fartsgrenser i tettbygd strøk

Denne rapporten handler om hvordan vegmyndighetene kan fastsette fartsgrenser i tettbygd strøk. Problemstillinger som tilhører tre temaområder tas opp:

- **Utrygghet i trafikken:** Hvor utbredt er utrygghet i trafikken, og hvordan kan et ønske om større trygghet ivaretas ved fastsetting av fartsgrenser i tettbygd strøk?
- **Optimale fartsgrenser:** Hvilke fartsgrenser på ulike vegtyper i tettbygd strøk gir de laveste samfunnsøkonomiske kostnader, og hvor stor betydning har en økonomisk verdsetting av økt trygghet for hvilke fartsgrenser som er samfunnsøkonomisk optimale?
- **Kriterier for fastsetting av fartsgrenser:** Hvilke kriterier er utviklet for fastsetting av fartsgrenser, og hva bør være kriteriene for fastsetting av fartsgrenser i tettbygd strøk?

Utrygghet i trafikken

Norske undersøkelser som tar for seg utrygghet i trafikken er gjennomgått. Gjennomgangen har hovedvekt på empiriske undersøkelser, det vil si undersøkelser som har kartlagt hvor utbredt utrygghet er og hvilke faktorer som påvirker graden av utrygghet. I alt er 21 undersøkelser gjennomgått, utgitt i tiden fra 1979 til 1998.

Undersøkelsene tyder på at utrygghet i trafikken er til dels meget utbredt. Det er skilt mellom egen utrygghet som trafikant og utrygghet på vegne av andre. Utrygghet for barn er mest utbredt. En rekke undersøkelser viser at mellom 50% og 90% av foreldre sier at trafikken gjør det utrygt å slippe ut en femåring alene i nærmiljøet ved boligen. Andelen utrygge foreldre er lavest i spredtbygd strøk, høyest i boligområder nær sterkt trafikkerte hovedveger i større byer.

Utrygghet blant trafikanter er mest utbredt blant fotgjengere og syklister. De fleste bilførere føler seg trygge i trafikken, men når det er glatt føre oppgir flertallet av bilførere at de føler seg utrygge. Et klart flertall av eldre, oppgir også at de går mindre ut når det er glatt om vinteren enn resten av året. Utryggheten påvirkes videre av trafikkmengden, farten og oppfatningen av egen dyktighet som trafikant.

Hensynet til trygghet tilsier at fartsgrensen bør være lav i boligområder, særlig der hvor barn ferdes ute på egen hånd.

Det er ikke funnet noen undersøkelser som har verdsatt økt trygghet i trafikken økonomisk på en dekkende måte.

Optimale fartsgrenser i tettbygd strøk

Med optimale fartsgrenser menes fartsgrenser der de samlede samfunnsøkonomiske kostnader til trafikkavviklingen er lavest mulig. Det er utført følsomhetsanalyser av optimale fartsgrenser på ulike vegtyper i tettbygd strøk. Hovedformålet med disse analysene er å få vite hvor sterkt de optimale fartsgrenser påvirkes av hvilke antakelser som gjøres om økonomisk verdsetting av økt trygghet og formen på sammenhengen mellom utrygghet og fart.

For å illustrere hva det vil bety å trekke inn trygghet i de samfunnsøkonomiske analysene, ble trygghet i utgangspunktet verdsatt til i gjennomsnitt 0,09 kroner pr kjøretøykilometer. Ved denne verdsettingen har trygghet liten betydning for resultatene av en beregning av optimale fartsgrenser i tettbygd strøk. Verdsettingen av trygghet må økes betraktelig for at den skal gi avgjørende utslag ved en beregning av optimale fartsgrenser i tettbygd strøk.

Beregningene tyder på at en fartsgrense som er høyere enn 50 km/t kan være optimalt på overordnede hovedveger med høy standard. På atkomstveger tyder beregningene på at en fartsgrense under 50 km/t er samfunnsøkonomisk optimalt.

Kriterier for fastsetting av fartsgrenser

Gjeldende kriterier for fastsetting av fartsgrenser i Vegnormalene og Skiltnormalene er beskrevet. Kriterier for fartsgrenser gitt i utredningen om fartsgrenser utenfor tettbygd strøk, innenfor rammene av Nullvisjonen og i samfunnsøkonomiske analyser er også drøftet. De ulike settene av kriterier synes i hovedsak å være sammenfallende. Det foreslås fem kriterier for fastsetting av fartsgrenser på veger i tettbygd strøk:

- Vegens transportfunksjon
- Vegutforming (tverrprofil)
- Grad av separering mellom gang- og sykkeltrafikk og motorkjøretøy
- Bebyggelsesgrad
- Bebyggelsestype

Eksempler på bruk av disse kriteriene til å fastsette fartsgrenser på ulike vegtyper i tettbygd strøk gis. Det konkluderes med at overordnede hovedveger med høy standard kan gis en høyere fartsgrense enn den generelle fartsgrensen på 50 km/t i tettbygd strøk. På alle atkomstveger i boligområder foreslås det at fartsgrensen settes til 30 km/t. På integrerte leke-, oppholds- og kjørearealer kan kjøring bare tillates i gangfart, høyst 15 km/t.